

Aktiverande styrdokument

Datum:
2025-05-07

Diarienummer:
KSN-2023-00494

Beslutsfattare:
Kommunstyrelsen

Dokumentansvarig:
avdelningschef strategisk planering,
Stadsbyggnadsförvaltningen

Handlingsplan 2025 till 2028 för Landsbygdsprogram för Uppsala kommun

Översiktsplan

Mål och budget

Verksamhetsplaner och affärsplaner

Program

Handlingsplaner och övriga planer

Inledning

Som Sveriges största landsbygdskommun har Uppsala det ambitiösa målet att bli Sveriges bästa landsbygdskommun. Sedan det första landsbygdsprogrammet initierades (2017–2023) har hela kommunkoncernen arbetat med landsbygdsutveckling, och förutsättningarna för landsbygderna har under tiden delvis förändrats och andra angränsande program tagits fram. Landsbygdsarbetet behöver en stark koppling till Agenda 2030 och målet om ett klimatneutralt Uppsala 2030.

För att tydliggöra, följa upp och samlat planera för de insatser som ska ske på landsbygderna har denna handlingsplan tagits fram. Den ska fungera som ett verktyg för att förverkliga målen i landsbygdsprogrammet samt stödja mål- och budgetprocessen.

Fem utvecklingsområden är utpekade i Landsbygdsprogram för Uppsala kommun. Inom dessa finns särskilda delmål:

- Lokalt engagemang och aktivt stöd för utveckling av hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun
- Vitalt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter i landsbygderna
- Livskraftig kommersiell och offentlig service i samarbete
- Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet
- Hållbara energilösningar för landsbygderna och hållbara lokala livsmedelskedjor

Syfte

Syftet med handlingsplanen är att säkra genomförandet av landsbygdsprogrammet och ge en samlad bild av vilka åtgärder som ska genomföras. Den förtydligar nämnders och bolagsstyrelserns ansvar och roller för genomförande av landsbygdsprogrammets måluppfyllelse i relation till reglemente och ägardirektiv. Åtgärderna i handlingsplanen underlättar för nämnder och bolagsstyrelser att identifiera sina delar av ett programområde och integrera det i sin verksamhets- och affärsplanering. På så sätt har handlingsplanen en tydligt styrande effekt och kan påskynda måluppfyllelsen.

Omfattning

Handlingsplanen ersätter tidigare handlingsplan (2022–2023). Den beskriver de åtgärder Uppsala kommunkoncern ska prioritera inom landsbygdsutveckling under 2025 till 2028 för att nå landsbygdsprogrammets mål, med goda förutsättningar att bli Sveriges bästa landsbygdskommun. Uppsala kommun är ansvarig för att genom samverkan och samarbete med andra aktörer uppfylla målen i Landsbygdsprogram för Uppsala kommun 2024 till 2030.

Ansvar, genomförande och spridning

Kommunstyrelsen fattar beslut om handlingsplan som tydliggör åtgärderna för att uppnå beslutade mål och ansvarar för att leda och samordna det koncerngemensamma arbetet med landsbygdsprogrammet. Kommunstyrelsen, genom Stadsbyggnadsförvaltningen, ansvarar för programmets spridning och för att stödja nämnder och bolagsstyrelser i sitt arbete med landsbygdsprogrammet.

Alla nämnder och styrelser ansvarar för att integrera arbetet med utpekade åtgärder i sina respektive verksamheter och har verksamhetsansvar i att på så sätt bidra till programområdets samordning, uppföljning och måluppfyllelse. Varje nämnd och bolagsstyrelse ska integrera de åtgärder de får utpekat ansvar för i sin ordinarie verksamhetsplanering.

Eftersom flera nämnder och bolagsstyrelser har ett ansvar för kommunens arbete på landsbygderna krävs god samverkan, internt och externt, samt samlokalisering av verksamheter utifrån varje bygds unika förutsättningar och behov. Arbetet behöver ske tillsammans med andra myndigheter, företagare och i samarbete med det lokala föreningslivet.

För att underlätta för att kunna bo, verka och leva på landsbygderna behöver kommunens ansvarsområden beakta ett landsbygdsperspektiv, landsbygdssäkra beslut och/eller arbeta med landsbygdsintegrering.

Målen åtgärder, indikatorer samt ansvariga

Utvecklingsområde 1: Lokalt engagemang och aktivt stöd för utveckling av hållbara landsbygder i en klimatneutral kommun

Det lokala engagemanget hos invånare, föreningar och näringsliv är och kommer fortsatt att vara essentiellt för utvecklingen av landsbygderna i Uppsala kommun. Kommunen ska stötta, uppmuntra och underlätta för engagerade föreningar, lokala företag och individer i alla åldrar som är drivande inom lokal utveckling. Ökad närvaro från flera delar av kommunens verksamheter kan bidra till ökad förståelse inom kommunens verksamheter för de olika lokala utmaningarna som finns samtidigt som lokalsamhället kan öka förståelsen för förutsättningarna i den kommunala förvaltningen. Kommunen har också möjlighet att föra vidare information om regionala frågor i dialogen med Länsstyrelsen Uppsala Län och Region Uppsala. Inkluderande, jämställt och jämlikt engagemang för aktiv lokal utveckling främjar god livskvalitet och leder till minskat klimatavtryck i landsbygderna. För att nå målet om ett klimatneutralt Uppsala 2030, enligt Uppsala kommuns miljö- och klimatprogram, behöver samarbetet med landsbygdernas boende, föreningar och näringsliv intensifieras för att hitta lösningar på gemensamma problem.

Delmål inom utvecklingsområdet:

- Det finns livskraftiga föreningar som tar ett särskilt ansvar för sin bygds utveckling och som lockar alla åldrar
- Det finns ett effektivt internt samarbete mellan olika förvaltningar och bolag, samt med aktörer såsom Region Uppsala och Länsstyrelsen, för att underlätta genomförandet av landsbygdsprogrammet och möta föreningars, invånares och näringslivets behov på landsbygderna
- Uppsala kommun är närvarande och aktiva på landsbygderna och har en pågående god dialog med de som bor och verkar där

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
Öka kunskapen hos kommunen om hur Uppsala kommun och lokala aktörer kan samverka för att öka ungdomars delaktighet i bygdernas hållbara utveckling	KS	KTN, IFN, UBN	2025
Utöka samverkan mellan angränsande kommuner, Region Uppsala, Uppsala kommun och Länsstyrelsen i Uppsala län genom ökad dialog samt formulering av gemensamma mål och aktiviteter för landsbygdsutveckling	KS		2026
Öka samverkan med kommunens hembygdsföreningar för att tillgängliggöra berättelser om kommunens landsbygd, kulturmiljöer och kulturarv, och även tillgänggöra föreningarnas lokaler/miljöer	KS	KTN	2026
Undersöka hur Uppsala kommunen kan stödja initiativ som stärker landsbygdernas förmåga till reducerad klimat- och miljöpåverkan	KS		2025
Skapa och genomför en plan för representanter från kommunens olika förvaltningar och bolag (och Region Uppsala) att gemensamt och regelbundet besöka utvalda orter på landsbygderna för samtal och rådgivning samt undersöka hur man kan öka tillgängligheten till samhällsdialoger och möten	KS	KTN, IFN, UBN, SCN, ÄLN, OSN, PBN	2028

Indikatorer

- Antalet och spridningen av föreningar som tar ett övergripande ansvar för sin bygds utveckling
- Antal föreningar som främjar lokalt och jämställt engagemang för barn och unga på landsbygderna
- Antal seminarier, planeringstillfällen och utvärderingar eller andra tillfällen för kommunens förvaltningar att mötas och utveckla arbetet med målen för landsbygdsutveckling

Utvecklingsområde 2: Vitalt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter i landsbygderna

Det behövs ett vitalt och inkluderande kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter på landsbygderna för att stärka gemenskap, sammanhållning och lokal identitet. Genom landsbygdsprogrammets mål kan kommunen stärka möjligheterna till att utöva och uppleva kultur samt delta i idrotts- och fritidsaktiviteter på landsbygderna genom att stödja och samverka vid lokala evenemang och bygdedagar, identifiera platser för att utöva kultur- och delta i idrotts- och fritidsaktiviteter samt genom samnyttjande av privata och offentliga lokaler för verksamheter och aktiviteter inom olika områden. Uppsalas landsbygder och tätorter kommer att spela en stor roll i kommunens kulturlivsarbete och de kulturella mötesplatserna ska utvecklas för att skapa sammanhang, demokrati och inkludering i lokalsamhället samt ökad tillgänglighet till kulturupplevelser.

En aktiv, meningsfull och trygg fritid, för alla åldrar är en förutsättning för ett gott och meningsfullt liv och ligger till grund för en stor del av bostadsområdenas attraktivitet när invånare väljer bostadsort. För boende och verksam i tätorter och på landsbygderna ses bevarandet och utvecklingen av bostadsnära grönområden som en viktig del av ett större pussel som även inkluderar ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service, idrott och kultur.

Delmål inom utvecklingsområdet:

- Det finns goda förutsättningar för kulturliv, idrotts- och fritidsaktiviteter på landsbygderna
- Det finns goda förutsättningar för innovativa och gemensamma mötesplatser på landsbygderna där människor kan mötas över generationsgränserna och oavsett funktionsförmåga
- Det finns goda förutsättningar för kulturella och kreativa näringars verksamheter på landsbygderna
- Det finns goda förutsättningar för tillgängligt och hållbart resande till och från kultur-, idrotts- och fritidsaktiviteter inom landsbygderna
- Det finns goda förutsättningar för positiv social interaktion och delaktighet på landsbygderna

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
Öka kommunens kunskap om landsbygdsinvånarnas efterfrågan på platser för och utbud av kultur-, idrotts- och fritidsaktiviteter, som underlag för utveckling	KTN, IFN	ÄLN, OSN	2025
Undersök nyttjandet och efterfrågan av offentliga, privata och föreningsdrivna platser på landsbygderna som möjliggör för möten och kan bidra till positiv social interaktion och delaktighet	KS	KTN, IFN, ÄLN, OSN	2026
Informera föreningar och företag på landsbygderna om möjligheterna att söka bidrag från Uppsala kommun och andra aktörer	KS	KTN, IFN, ÄLN, OSN	2025

Förbättra förutsättningarna för hållbart resande för alla invånare på landsbygderna till och från kultur, idrotts- och fritidsaktiviteter	GSN, KS	KTN, IFN, ÄLN, OSN	2026
Utreda behov av och förutsättningar för mobil fritidsverksamhet i landsbygderna, som komplement till befintlig fritidsverksamhet	KTN, IFN		2028
Fortsätta utveckla mobila tillgängliga träffpunkter för seniorer för att undvika ofrivillig ensamhet	ÄLN	KTN, OSN	2025-2028
Fortsätta utveckla offentlig konst i samhällsbyggnadsprojekten på landsbygderna	KTN	GSN, PBN, KS	2025-2028
Säkerställa god tillgänglighet till folkbibliotek och skolbibliotek på landsbygderna	KTN	KS, UBN	2025-2028

Indikatorer

- Antal landsbygdsbaserade kulturföreningar samt kreativa och kulturella näringar på landsbygderna som söker bidrag från kulturnämnden samt antal som beviljas
- Nöjdhet med resvägarna till kulturliv samt idrotts- och fritidsaktiviteter på landsbygderna
- Mängd och geografisk spridning av kommunalt finansierat kulturutbud samt idrotts- och fritidsaktiviteter i kommunens landsbygder
- Antal besök och antal lån på landsbygdsbibliotek samt på biblioteksbussarna

Utvecklingsområde 3: Livskraftig kommersiell och offentlig service i samarbete

Landsbygderna behöver innovativa, effektiva och smarta tjänster och sätt att utveckla och behålla servicefunktioner och servicepunkter på landsbygderna. När underlaget för service är svagt, som i små orter, så blir kostnadseffektivitet och samverkan än viktigare.

Ett av målen i Näringslivsprogrammet är att Uppsala kommun ska ha ett starkt varumärke och vara en attraktiv kommun att bo, besöka och verka i. Det lokala näringslivet på landsbygderna är beroende av den digitala infrastrukturen. Kommunen behöver tillsammans med regionen skapa förutsättningar för att utveckla den fysiska tillgången till fast liksom trådlös digital infrastruktur vilket skapar attraktivitet för både lokala boenden och företagare på landsbygderna.

Kontanthanteringen är en större utmaning för små butiker, andra näringsidkare och landsbygderna och i händelse av bortfall av elförsörjning på grund av avstånden till banker som hanterar kontakter eller uttagsautomater. Väl fungerande service i fredstid och till vardags är en förutsättning för service i krig eller kris. För att serviceutbudet i lokalsamhället ska anses vara tillräckligt behövs ett visst antal servicekategorier och i olika tätorter kan det vara relevant med olika nivå på service. Tillsammans med regionen behöver kommunen arbeta fram en strategi för att tillhandahålla god service i alla våra landsbygder, speciellt om orten befinner sig långt från Uppsala stad.

I Uppsala kommun finns nio servicepunkter där affärsidkare (butik, restaurang eller drivmedelsstation) samarbetar med kommunen och ofta en lokal förening om utökad service för tätorten och dess landsbygder. Servicepunkterna erbjuder information från lokala företag och organisationer samt från kommunen. Arbetet fortsätter med att skapa olika former av kommunal närvaro och fler serviceslag samt utformande av nya mötesplatser som kan göra dessa platser än mer attraktiva.

Gemenskaphetslokaler i form av ex multihubbar/hållbarhetshubbar med plats för flera olika aktiviteter som kan drivas tillsammans med föreningsliv, lokala företag och invånare kan fylla en viktig funktion på landsbygderna. I en sådan hub kan det finnas plats för loppis, där folk kan lämna och hämta både gratis och mot ersättning. Det kan finnas utrustning och personer med kompetens att hjälpa till med reparationer av cyklar, kläder och teknikutrustning. Det ökar tillgängligheten för invånarna samt genererar enklare arbetsuppgifter till personer inom daglig verksamhet eller liknande.

I programmet för trygghet, säkerhet och brottsförebyggandearbete står att "Arbetet med att minska brottsligheten, och öka Uppsalabornas trygghet, sker i samverkan med polisen och lokala brottsförebyggande rådet i Uppsala, men även med fastighetsägare, näringsliv, föreningsliv och civilsamhället". Förutom att vara kunskapsbaserat och nytänkande så ska Uppsala kommuns arbete med trygghet, säkerhet och att förebygga brott vara områdesbaserat och ske i samverkan. Servicepunkterna kan erbjuda möjligheter för att nå ut med arbetssätt och verktyg för att öka tryggheten även på landsbygderna. Bland annat kan servicepunkterna bidra genom underlag om vad som händer i närområdet kopplat till trygghet och på så sätt uppnå bättre resultat inom trygghets- och brottsförebyggande arbete.

Delmål inom utvecklingsområdet:

- Det finns servicelösningar och tjänster som ger god servicenivå i hela kommunen och som är tillgängliga för alla
- Det finns bra spridning av servicepunkter i hela kommunens geografi
- Det finns en god samverkan mellan Uppsala kommun och andra offentliga aktörer (som till exempel Region Uppsala, Tillväxtverket och Polisen) för att underlätta en god offentlig service på landsbygderna
- Det finns en väl utbyggd och robust digital infrastruktur i hela kommunen, med väl utvecklade digitala tjänster från kommunen
- Offentliga och kommersiella lokaler används effektivt och i samverkan

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
Verka för att servicepunkterna bibehåller relevans och är tillgängliga för alla kommuninvånare samt se över vilka orter där det finns behov och förutsättningar för att skapa nya	KS	PBN	2025–2028
Erbjud information på servicepunkterna om invånares möjligheter att söka olika stöd till landsbygdsprojekt	KS	ÄLN, KTN, IFN	2025
Skapa förutsättningar för servicepunkterna att samla och skicka in invånares synpunkter och förslag på hur kommunen	KS	Alla förvaltningar och bolag	2025

kan öka kvalitén i landsbygdsutvecklingen och förankrade medborgardialoger			
Skapa förutsättningar för servicepunkterna att erbjuda tillfällen där invånare kan tala med kommunrepresentanter via telefon eller digitala möten	KS	Alla förvaltningar och bolag	2025
Intensifiera samverkan med offentliga aktörer (som till exempel Region Uppsala, Länsstyrelsen i Uppsala län, Tillväxtverket och Polisen) rörande lokal service	KS		2025–2028
Utveckla dialoger med offentliga och kommersiella ägare av lokaler (såsom lokaler för pedagogisk verksamhet) för att möjliggöra användning av lokaler för andra verksamheter	KS	UBN, KTN, IFN, PBN, ÄLN, OSN	2025
Se över möjligheterna att utveckla en multihub i ett utpekad område på landsbygderna	KS	PBN, GSN, UPAB, UVAB	2025–2026
Pröva alternativa synsätt och lösningar för att klara förskole- och skolverksamhet utan stora nyinvesteringar eller platsöverskott vid befolkningsförändringar i skilda landsbygder	UBN, Skolfastigheter AB, KS	IFN, KTN,	2027
Ett landsbygdsboksut testas 2025 för att sedan kunna upprepas med regelbundenhet	KS	Alla nämnder och bolag	2025

Indikatorer

- Antal projekt i kommunkoncernen i samverkan med näringslivet på landsbygderna
- Antalet projekt och aktiviteter som syftar till stärkt företagande på landsbygderna
- Antalet invånare som använt servicepunkterna för att kontakta kommunen med synpunkter, frågor om stöd till projekt eller andra ämnen via telefonsamtal eller digitala möten
- Antalet och spridningen av servicepunkter i kommunens landsbygder samt antalet invånare som använder tjänsterna som erbjuds
- Andel invånare, föreningar och företag på landsbygderna som upplever att tillgång till servicelösningar och tjänster ökat
- Upplevelse hos servicepunkternas målgrupper om att kommunens närvaro och servicestöd är tillfredställande
- Antal områden och projekt som involverar samverkan med andra offentliga aktörer för att underlätta en god offentlig service på landsbygderna.
- Projekt riktade till utvecklingen av en multihub
- Post- och telestyrelsen (PTS) årliga statistik över utbyggnaden av digital infrastruktur

Utvecklingsområde 4: Varierat bostadsutbud och hållbar mobilitet

Landsbygderna behöver innovativa, effektiva och smarta tjänster och sätt att utveckla och behålla servicefunktioner och servicepunkter på landsbygderna. När underlaget för service är svagt, som i små orter, så blir kostnadseffektivitet och samverkan än viktigare.

Trafiksituationen ses som en av de viktigaste frågorna i dialoger med invånare på landsbygderna. Det handlar ofta om säkra skolvägar, cykelvägar, tillgängliga busshållplatser, pendlarparkeringar, passager över väg och korsningar. Många av dessa frågor är utanför kommunens rådighet men mycket viktiga för landsbygdernas hållbara utveckling. Det behöver finnas en fungerande infrastruktur för landsbygdsföretagens transporter inom kommunen. Trafiksituationen påkallar mer samverkan mellan aktörer och nya arbetssätt för att bli Sveriges bästa landsbygdskommun.

Ett av målen i Näringslivsprogrammet är att Uppsala kommun ska ha ett starkt varumärke och vara en attraktiv kommun att bo, besöka och verka i. Det lokala näringslivet på landsbygderna är beroende av den digitala infrastrukturen. Kommunen behöver tillsammans med regionen skapa förutsättningar för att utveckla den fysiska tillgången till fast liksom trådlös digital infrastruktur.

Boende och bostadsbyggande i våra tätorter och på landsbygderna är nära kopplat till hållbar mobilitet. Det är viktigt att bostäder byggs på ett hållbart sätt och där det finns hållbara transportsystem, samtidigt behövs hållbara mobilitetslösningar där det finns bostäder på landsbygderna och i våra tätorter. Det regionala och mellankommunala samarbetet blir här viktigt.

I programmet Bostad för alla belyses allas rätt till bostad och en god boendemiljö. Plats för de goda livet ska finnas på landsbygderna, i tätorterna och i Uppsala stad. Programmets mål är att öka blandningen av hushåll i olika delar av Uppsala, för att stärka sammanhållningen, tryggheten och attraktivitet. Det ska även finnas boende som passar allas livssituationer.

I programmet för äldrevänlig kommun är ambitionen att hela kommunen - både landsbygder och stad - ska vara anpassade efter äldres förutsättningar och varierande behov, exempelvis vad gäller bostäder och mobilitet. Även i *Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning* berörs hela kommunen av ambitionen om tillgänglighet för alla grupper.

Utgångspunkten i programmet för mobilitet och trafik är att Uppsala kommun år 2050 är en föregångare i arbetet med mobilitet och trafik. Mobiliteten och trafiksystemet i Uppsala kommun ska fungera resurseffektivt och många år framåt, vilket bidrar till goda och jämlika levnadsvillkor. År 2050 ska alla resor och transporter i Uppsala kommun ske med hållbara färdmedel. Kommunen kan öka möjligheterna till hållbart resande och robustheten i infrastrukturen för en förbättrad mobilitet, till exempel genom fler pendlarparkeringar och applicera ett dörr-till-dörr-perspektiv i kollektivtrafiken.

Delmål inom utvecklingsområdet:

- Det finns planering och förutsättningar för att bostäder med varierande upplåtelse- och boendeformer ska kunna tillskapas i samarbete med lokala aktörer, i syfte att främja flyttkedjor och göra det möjligt för till exempel äldre att bo kvar i sin bygd
- Det finns goda förutsättningar att etablera pendlarparkeringar och andra kollektivtrafik- och mobilitetslösningar tillsammans med lokala aktörer för att främja ett hållbart- och kollektivt resande mellan och inom landsbygderna

- Det finns ett gott samarbete med aktörer såsom Trafikverket och Region Uppsala för att hantera utmaningar inom mobilitet, trafiksäkerhet och kollektivt resande

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
Gör marknadsbedömningar för nyproduktion av bostäder av skilda typer och upplåtelseformer i de prioriterade tätorterna	KS	PBN, Uppsalahem AB, ÄLN, OSN	2027
Initiera och stimulera en inventering av verksamhetslokaler och bostadsfastigheter som kan ställas om till bostäder, i lägen som har stöd i översiktsplanen, och öka kunskapen om detta hos fastighetsägare och andra aktörer	KS		2027
Verka för att stärka digital infrastruktur och konnektivitet i hela kommunen utifrån Region Uppsalas handlingsplan	KS		2025–2028
Utveckla samverkan och dialog med lokala marknadsaktörer och andra relevanta aktörer såsom Post- och telestyrelsen (PTS), Sveriges Kommuner och regioner (SKR) och Region Uppsala	KS		2025-2028
Ge stöd till samfällighetsföreningar och genomföra två dialogforum per år	GSN	KS	2025–2028
Utveckla samarbeten med Trafikverket, Region Uppsala och andra relevanta aktörer bland annat för att förbättra förutsättningarna för att etablera pendlarparkeringar, stärka kollektivtrafikens tillgänglighet, samt för att öka tillgängligheten och säkerheten på gång- och cykelvägar till busshållplatser, tågstationer och andra viktiga målpunkter	GSN	KS	2025-2028
Utveckla dialogen inom kommunkoncernen för att förbättra infrastrukturen för hållbart resande, och för att öka användningen av mobilitetstjänster	KS	GSN, UPAB	2026

Indikatorer

- Variationen av upplåtelseformer på landsbygderna
- Antal bygglov och antal med respektive bostadstyp
- Analys av flyttkedjor inom samma landsbygd, och hur flyttmönster påverkas av byggnation
- Användningen av befintliga pendlarparkeringar
- Antal seniorkort till lokaltrafik
- Antal resor med fossilfria färdmedel
- Olycksstatistik för vissa skadetyper i Strada
- Följa upp samverkan med Trafikverket, Region Uppsala och andra relevanta aktörer

Utvecklingsområde 5: Hållbara energilösningar för landsbygderna och hållbara lokala livsmedelskedjor

Stärkt energi- och livsmedelsförsörjning kan fungera som motor för hållbar landsbygdsutveckling och hållbart resursutnyttjande. Lokala näringar såsom livsmedelsproduktion, -förädling och energi är grunden för en lokal krisberedskap och bidrar även till intressanta mål för till exempel besöksnäringen.

Inom näringslivsarbetet läggs särskilt fokus på att det ska vara attraktivt, tryggt och lönsamt att vara företagare i Uppsala.

Jordbruksmarken är en resurs som har stor betydelse för livsmedelsproduktion, klimatanpassning och biologisk mångfald och är även attraktiv för exploatering av olika slag, inklusive för energiproduktion. Uppsala kommun har en jordbruksmarksutredning som ska vägleda kommunen vid hantering av olika intressen på kommunens landyta.

Energiprogram 2050 pekar ut att ett nyckelområde för att åstadkomma en hållbar utveckling är att få till synergier mellan stad och land. När Uppsala ska nå en resurseffektiv energiförsörjning med högt nyttjande av lokala resurser och slutna kretslopp är landsbygderna centrala för Uppsalas energiförsörjning.

Landsbygderna är utmärkta platser för att testa småskaliga lösningar för som kan vara hållbara och motståndskraftiga alternativ i en osäker framtid och samtidigt skapa innovationer som kan spridas nationellt och internationellt – till exempel i form av energigemenskaper, satsning på solceller eller småskaliga och hållbara VA-lösningar.

I ÄT UPPSala läns nulägesanalys framgår att en utmaning för Uppsalaregionen är avsaknaden av viktiga verksamheter såsom förädling/logistik/förmedling för att stödja den lokala livsmedelskedjan. Ökat fokus på lokal och ekologisk livsmedelsproduktion är viktigt för matsäkerhet, klimat och självförsörjning. Uppsala kommun främjar möjligheterna till ökad stads- och byodling och utreder förutsättningarna för en lokalt förankrad livsmedelsförsörjning för att bidra till cirkulära flöden och stärka Uppsalas krisberedskap. Kommunen behöver främja och underlätta för mer lokal och stads- och tätortsnära odling i form av fritids- och småskalig kommersiell odling för att bidra till ökad livskvalitet, sociala mötesplatser och en utvecklad grönstruktur både i staden och på landsbygderna.

För att uppnå Uppsala kommuns klimatmål är ett viktigt arbete att klimatsäkra även landsbygdsföretag. Inom ramen för Uppsala klimatprotokoll finns fokusgrupper om energi, klimatneutral byggnation och anläggning, hållbara godstransporter och minskad användning av plast som företag kan ansluta sig till.

Delmål inom utvecklingsområdet:

- Det finns goda förutsättningar för samverkan mellan olika aktörer runt hållbar energiproduktion på landsbygderna
- Uppsala kommun har hållbara lokala livsmedelskedjor för livsmedelsförsörjning, näringsliv på landsbygderna, biologisk mångfald och livsmedelskvalitet

- Det finns ett vatten- och avloppssystem som i samarbete med lokala aktörer bidrar till återföring av näringsämnen till livsmedelproduktionen och som möjliggör byggande av bostäder och verksamhetslokaler i tätorterna
- Landsbygdsföretag deltar i Uppsala kommuns gemensamma klimatarbete

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
I samarbete med universiteten identifiera möjligheter för lokalt producerad energi/drivmedel i odlingsverksamheter på byggnader och redan hårdgjorda ytor i hela kommunens geografi	KS	PBN	2027
Verka för att landsbygdaktörer utbildas i och bildar energigemenskaper	KS		2026
Uppsala Vatten ska stärka det lokala kretsloppet av näringsämnen och biogas	UVAB	KS	2028
Uppsala Vatten ska tillsammans med kommunen utöka kunskapen om innovativa lösningar för spillvattenhanteringen samt användning av tekniskt vatten som kan bidra en effektivare vattenanvändning och lokala kretslopp	UVAB	KS	2028
Tillsammans med relevanta aktörer ta fram en inriktning för kommunens arbete med livsmedelsförsörjning, för att utveckla ett robust lokalt och cirkulärt livsmedels- och ekosystem samt utreda möjligheten att tillsätta tjänster för att samordna arbetet	KS		2027
I styrgruppen för ÄT UPPsala län medverkar Uppsala kommun i samverkan med andra aktörer för att stärka det lokala hållbara livsmedelssystemet	KS		2025-2028
Utred möjligheten att - vid nyproduktion eller omvandling av byggd miljö som kräver planläggning - genom planbestämmelser stimulera till gemensamhetsanläggningar för teknisk försörjning, inklusive energiproduktion	KS	PBN, UVAB	2027
Främja samverkan med markägare och intresseorganisationer omkring vattenförsörjning och klimatanpassning tillsammans med landsbygdens jordbruk och företag	KS	UVAB	2025-2028

Indikatorer

- Beräknat möjlig potential till lokalt producerad energi/drivmedel
- Antal bildade energigemenskaper
- Mängd biogödsel och slam som sprids på jordbruks- och åkermark
- Antal projekt för att utveckla innovativa lösningar för vattenhantering genom kunskapsutveckling i kommunen och i samverkan med lokala aktörer

Uppföljning

Kommunstyrelsen är ansvarig för handlingsplanen och har därmed det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av handlingsplanen. Alla nämnder och bolagsstyrelser ska årligen redovisa resultatet av sitt arbete med att uppfylla de uppställda målen till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen följer upp program och handlingsplan i ordinarie programuppföljning. Kommunstyrelsen kan sedan revidera handlingsplanen vid behov. Revidering ska ske genom gemensam beredning.

Ett landsbygdsbokslut testas 2025 för att sedan kunna upprepas med regelbundenhet.

Relaterade dokument

Program för Uppsala kommun

- Avfallsplan – program för ett cirkulärt Uppsala utan avfall
- Bostad för alla – program för bostadsförsörjningen
- Bostadssatsning på landsbygden
- Energiprogram 2050
- Handlingsprogram enligt lagen om skydd mot olyckor
- Handlingsplan för vattentjänstplan 2024
- Idrottspolitiskt program
- Kulturpolitiskt program
- Lokalförsörjningsplaner
- Miljö- och klimatprogram
- Näringslivsprogram
- Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning
- Program för krisberedskap och civilt försvar 2024-2027
- Program för mobilitet och trafik
- Program för trygghet, säkerhet och brottsförebyggande arbete
- Program för äldrevänlig kommun
- Riktlinjer för VA-planering
- Vattentjänstplan 2024

Utredningar från Uppsala kommun

- Service på landsbygden – Tillgång till service i mindre tätorter och på landsbygden i Uppsala, Uppsala kommun
- Jordbruksmarksutredning (inklusive vägledning och checklista), Uppsala kommun
- Närmatur i Uppsala – Kartläggning av upplevd tillgång och användning av närmatur i 14 tätorter, 2022, Uppsala kommun

Referenser

- Jordbruksverket (2013). Guide för landsbygdssäkring
- Kommungruppsindelning - Sveriges Kommuner och Regioners kommungruppsindelning 2023
- Olika typer av landsbygder - Tillväxtverket (tillvaxtverket.se)
- Syssner (red) 2018, Nya visioner för landsbygden

- Tillväxtverket. (2020). Städer och landsbygder - Indelning i sex kommuntyper. Tätorter i Sverige (Scb.se)
- Vägledning för livskraftiga landsbygder 1 och 2, Tillväxtverket